EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 4.6.2013
COM(2013) 332 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Septītais gada ziņojums (2012. gads) par Kopienas palīdzības īstenošanu saskaņā ar Padomes 2006. gada 27. februāra Regulu (EK) Nr. 389/2006, ar ko izveido finansiāla atbalsta instrumentu, lai veicinātu Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM

Septītais gada ziņojums (2012. gads) par Kopienas palīdzības īstenošanu saskaņā ar Padomes 2006. gada 27. februāra Regulu (EK) Nr. 389/2006, ar ko izveido finansiāla atbalsta instrumentu, lai veicinātu Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību

1. IEVADS

Padomes Regula (EK) Nr. 389/2006[1] (turpmāk "Atbalsta regula") ir Kipras turku kopienai sniegtās palīdzības pamats un paredz ikgadēju ziņošanu Padomei un Eiropas Parlamentam. Šis ziņojums attiecas uz 2012. gadu.

2. PALĪDZĪBAS PROGRAMMU PLĀNOŠANA

Laikposmā no 2006. gada līdz 2012. gada beigām pasākumiem Atbalsta regulas ietvaros tika plānots piešķirt EUR 311 miljonus. Lai izstrādātu 2012. gada programmu (EUR 28 miljoni), tika izmantoti ieinteresēto personu konsultācijās gūtie rezultāti, jo īpaši semināri nozares līmenī, kā arī iekšējie novērtējumi un tika ņemts vērā Eiropas Revīzijas palātas (*ECA*) Īpašais ziņojums Nr. 6 par finansiālo atbalstu Kipras turku kopienai[2]. Saskaņā ar diviem Komisijas lēmumiem[3] 2012. gadā tika darīts pieejams piešķīrums.

3. ĪSTENOŠANAS MEHĀNISMI

Programmu īsteno tajos Kipras Republikas reģionos, kurus valdība faktiski nekontrolē un kur ES *acquis communautaire* piemērošana ir uz laiku apturēta saskaņā ar Pievienošanās līguma 10. protokolu. Atbalstu īsteno Eiropas Komisija, galvenokārt izmantojot centralizētu pārvaldību. Dažus projektus pārvalda kopīgi ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmu (*UNDP*).

Komisija īsteno šo programmu iepriekš nebijušos politiskos, juridiskos un diplomātiskos apstākļos. Lai varētu to īstenot, vienlaikus ievērojot pareizas finanšu pārvaldības principus, ir jāveic *ad hoc* pasākumi. Parastos apstākļos ES finansēto atbalsta programmu tiesisko regulējumu paredzētu nolīgumos ar saņēmējvalsts valdību. Kipras turku kopienai paredzētā atbalsta gadījumā šādus nolīgumus nevar noslēgt, un Komisijai ir jāpamatojas uz tiem noteikumiem un nosacījumiem, ko tās izpratnē piemēro vietējā līmenī. Tas ietver zināmu risku. Šā riska pārvaldība un mazināšana ietilpst Komisijas atbildības jomā, un pieņemtie pasākumi ietver intensīvu uzraudzību un atbalstu saņēmējiem, pārskatītus maksājumu nosacījumus un plašu bankas garantiju izmantojumu.

Lai šo programmu veiksmīgi īstenotu un nodrošinātu tās darbību ilgtermiņā, Kipras turku kopienai jānosaka prioritātes un jāpiešķir resursi. Tai jāpārliecinās, ka ES finansētie aktīvi joprojām atrodas valsts īpašumā. Tiek uzklausīts Kipras turku kopienai piederošo ieinteresēto personu viedoklis par turpmākā finansējuma vajadzībām, turklāt Kipras turku kopienas eksperti piedalās piedāvājumu novērtēšanā un tiem ir izšķirīga nozīme projektu vadības komitejās. Lai programma būtu pilnībā

---

1 OV L 65, 7.3.2006., 5. lpp.

2 http://eca.europa.eu/portal/page/portal/pressroom/Presspacks/Previouspresspacks/2012/PresspackSR62012

3 Komisijas Lēmumi C(2012)4628 un C(2012)8361.

efektīva un tiktu sasniegts pamatmērķis par atkalapvienošanos, joprojām ir nepieciešama sadarbība starp Kipras turku un grieķu kopienām.

Programmas darba grupa izmanto ES programmas atbalsta biroja (*EUPSO*) telpas Nikosijas ziemeļu daļā. Arī Komisijas pārstāvniecība Kiprā nodrošina sanāksmju un semināru norises vietu un savu pienākumu ietvaros informē Kipras sabiedrību par šo programmu.

Iepriekš minēto īpašo apstākļu dēļ nav iespējams efektīvi izstrādāt nozaru attīstības programmas. Tāpēc atbalsta programma ietver būtiskus dotāciju piešķīrumus, jo īpaši nevalstiskajiem dalībniekiem. Šo shēmu pārvaldībai ir nepieciešami programmas darba grupas resursi**,** turklāt ar personālu saistītā situācija ir īpaši problemātiska, jo notiek bieža darbinieku maiņa īstermiņa darba līgumu dēļ.

Tā kā pašlaik finansējums tiek saņemts no ES budžeta rezervēm, joprojām ir grūti izstrādāt vidēja termiņa un ilgtermiņa plānus. Tas nozīmē, ka budžeta apjoms nav prognozējams un ikgadējie piešķīrumi nav garantēti. Iepriekš minētajā ziņojumā *ECA* norādīja, ka šī nenoteiktība padara programmu grūtāk pārvaldāmu, nelabvēlīgi ietekmējot tās efektivitāti un ilgtspēju.

4. ĪSTENOŠANA PĀRSKATA PERIODĀ

4.1. Vispārējs pārskats

ECA secināja, ka, lai gan politiskā situācija bija sarežģīta un laika grafiks — intensīvs, Komisijai izdevās izstrādāt programmu, kurā bija atspoguļoti regulas mērķi, pienācīgi prioritārā secībā sarindot visas regulas mērķos minētās nozares un ieviest piemērotus īstenošanas mehānismus un riska mazināšanas pasākumus. *ECA* arī norādīja uz vairākām nepilnībām programmas pārvaldībā un uzskatīja, ka projektu ilgtspēja bieži tiek apšaubīta tāpēc, ka administratīvās spējas ir ierobežotas, kavējas attiecīgo tiesību aktu pieņemšana un valda neskaidrība par Kipras turku kopienas turpmāko finansējumu. Komisija pieņēma *ECA* ieteikumus ar dažiem iebildumiem. Padome pieņēma secinājumus par *ECA* ziņojumu[4] jūlijā. Eiropas Parlamenta Budžeta kontroles komiteja pieņēma ziņojumu[5] decembrī.

Daļa no programmas, ko izveidoja, pateicoties lielajam 2006. gadā piešķirtajam finansējumam, ietvēra svarīgus piegāžu līgumus un vērienīgus būvdarbu līgumus tādās jomās kā ūdensapgāde/notekūdeņi, cieto atkritumu apsaimniekošana, dabas aizsardzība, enerģētika un telekomunikācijas, kā arī ievērojamas tehniskās palīdzības programmas un aptuveni 1000 dotāciju līgumus saskaņā ar dažādām shēmām, kas paredzētas NVO, MVU, lauksaimniekiem, lauku kopienām, skolām un skolēniem. Līdz 2012. gada beigām daudzi no tiem tika pabeigti. Tāpēc 2012. gadā programmu rezultāti bija īpaši skaidri un Kipras turku kopienas ieguvumi materializējās. Galvenā uzmanība ir pievērsta abām kopienām paredzētiem pasākumiem un uzticības veidošanai, jo īpaši pastāvīgu un pieaugošu atbalstu sniedzot Pazudušo personu komitejai un abu kopienu Kultūras mantojuma tehniskajai komitejai kopīgi ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Attīstības programmu (*UNDP*). Tika izstrādāti projekti, lai sagatavotos *acquis* pilnīgai piemērošanai un īstenošanai pēc Kipras problēmjautājuma atsisināšanas, un Kipras turku kopiena saņēma informāciju par Eiropas Savienības politisko un tiesisko kārtību. 2012. gada laikā tika sāktas četras

[4] 12526/12
[5] PE497.895v03-00

jaunas dotāciju shēmas, lai sniegtu atbalstu lauku saimniecībām, MVU, skolām, skolēniem un skolotājiem.

Daudzi līgumi (190), galvenokārt dotāciju līgumi, 2012. gadā tika slēgti, bet 402 līgumi joprojām turpināja darbību gada beigās. Šis skaitlis palielināsies, kad 2011. un 2012. gada programmas sasniegs pilnu jaudu. Iepriekšējā gadā, izbeidzot darbības, kuras turpinājās kopš 2006. gada, tika veikti vērienīgi izvērtēšanas pasākumi.

Joprojām nav atrisināta problēma par bankas garantiju statusu, kura radās 2011. gadā. Kā ziņots iepriekšējā gadā, vietējais līgumslēdzējs iesniedza prasību vietējā "tiesā" tā vietā, lai ievērotu līgumā paredzētās strīdu izšķiršanas procedūras, un tā rezultātā izsniedza izpildrakstu, ar kuru tika aizliegts pieprasīt bankas garantijas vietējās bankās. Lai aizsargātu ES finansiālās intereses, Komisija neparakstīs līdzīgus līgumus ar Kipras turku kopienas atbalsta saņēmējiem un līgumslēdzējiem, kamēr šis jautājums netiks pienācīgi atrisināts. Vietējie līgumslēdzēji uz astoņiem mēnešiem pasludināja to *UNDP* līgumu boikotu, kas skar ES finansētos kultūras mantojuma projektus par jautājumiem, kuri saistīti ar strīdu jurisdikcijas vietu.

Ieguldījumu ilgtspēja ir vēl viens jautājums, kas pastāvīgi rada bažas. Lai gan ES sniedz ievērojamu atbalstu, saņēmēji ne vienmēr ir pietiekami labi sagatavojušies projektu pārņemšanai. Kipras turku kopiena ir centusies atrast resursus jaunas infrastruktūras ekspluatācijai un tehniskajai apkopei, lai gan beidzot ir noslēgti līgumi par nesen nodotu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu pārvaldīšanu.

4.2. Progress atbilstoši mērķiem

Atbalsta programmas vispārīgais mērķis ir sekmēt Kipras atkalapvienošanos, veicinot Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību un īpašu uzmanību veltot salas ekonomiskajai integrācijai, sakaru uzlabošanai starp abām kopienām un ar ES, kā arī *acquis* īstenošanas sagatavošanai. Lai panāktu uzlabojumus atsevišķās jomās, jo īpaši ūdensapgādes, notekūdeņu apsaimniekošanas un vides jomā, ir veikts ievērojams ieguldījums.

4.2.1. 1. mērķis: infrastruktūras attīstība un pārstrukturēšana

Janvārī saņēmējs pārņēma jauno *Morphou/Güzelyurt notekūdeņu attīrīšanas iekārtu*. Iekārtas pārvaldība ir nodota uzņēmumam, kuru izvēlējās vietējais saņēmējs. Pēc tam, kad vietējais saņēmējs būs pabeidzis visu mājsaimniecību pievienošanu kanalizācijas tīklam, šajā reģionā pirmo reizi sistēma nodrošinās notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas pakalpojumus aptuveni 10 700 cilvēkiem.

Famagustas reģionā notika jaunas *notekūdeņu attīrīšanas iekārtas* nodošana ekspluatācijā, un tagad tur veic attīrīšanas procesu un ražo tīrus notekūdeņus. Darbs pie kanalizācijas un dzeramā ūdens tīkliem (kopumā 95 km garumā) joprojām nedaudz kavējās, jo pa bojātiem cauruļvadu savienojumiem attīrīšanas iekārtās ir iekļuvis sālsūdens, radot korozijas problēmas. Iekārta paredzēta 30 000 cilvēku.

Turklāt 2012. gadā turpinājās Nikosijas jaunās divu kopienu teritorijā esošās *notekūdeņu attīrīšanas iekārtas* būvniecība *Mia Milia/Haspolat* apdzīvotajās vietās, ko līdzfinansēja ES un Nikosijas Notekūdeņu un kanalizācijas pārvalde un ko īstenoja ar *UNDP* starpniecību. Novembrī tika sākta notekūdeņu attīrīšana, pakāpeniski palielinot ievadīto notekūdeņu apjomu. Būves pabeigšana un pārņemšana tiek plānota 2013. gada pirmajā pusē. Iekārta paredzēta 270 000 cilvēku.

Ūdensapgādes/notekūdeņu jaudu veidošanas programma beidzās decembrī ar noslēguma semināru. Projekta rezultātā *inter alia* tika sagatavoti ar ES *acquis* saskaņoti tiesību akti, palielināta informētība, plānota aktīvu pārvaldība un organizētas mācības analīzes metožu jomā.

Attiecībā uz *dabas aizsardzību* nav iespējams panākt progresu nepabeigtajos informācijas un pārvaldības centros četros īpašajos vides aizsardzības apgabalos (*SEPA*). Pēc līguma izbeigšanas 2011. gadā līgumslēdzējs no Kipras turku kopienas iesniedza prasību vietējā "tiesā", lai Komisija nepieprasītu garantijas no vietējās bankas. Kipras turku kopienas ierosinātie projekti, piemēram, ceļa paplašināšanas projekts Karpas pussalā vai akmeņlauztuvju paplašināšana Kirenijas kalnos, rada bažas, ka Kipras turku kopiena īsteno savus pārvaldības plānus ar ES atbalstu izveidotajos īpašajos vides aizsardzības apgabalos.

Attiecībā uz *cietajiem atkritumiem* martā tika nodots jaunais *Koutsoventis/Güngör* atkritumu poligons, *Famagusta* pārkraušanas stacija, kā arī attiecīgā atkritumu apstrādes iekārta. Atkritumu poligona pārvaldību nodeva uzņēmumam, kuru izvēlējās saņēmējs. Oktobrī pēc rekultivācijas un slēgšanas tika nodota *Kato Dhikomo/Aşağı Dikmen* izgāztuve. Decembrī pabeidza cieto atkritumu apsaimniekošanas jaudu veidošanas projektu.

Enerģētikas nozarē galvenais pasākums bija saules enerģijas spēkstacijas (ar 1,27 MW jaudu) integrācija, un kopš 2011. gada novembra šī spēkstacija ar attālinātas uzraudzības kontroles sistēmu darbojas ar pilnu jaudu. Tomēr saņēmējs joprojām nav nodrošinājis specializētu personālu, lai efektīvi un ilgtspējīgi varētu izmantot piegādātās iekārtas, piemēram, klientu apkalpošanas zvanu centru.

Ir uzstādītas visas "nākamās paaudzes tīkla" *telekomunikāciju* iekārtas. Tomēr testēšanas posmā tika konstatēts, ka jāturpina operatora darbspējas pilnveide un piegādātājam un saņēmējam joprojām jāatrisina vairāki svarīgi jautājumi. 2011. gada decembrī tika pieņemti tiesību akti, kuros sīki izstrādāja elektroniskās sakaru nozares liberalizācijas kārtību, bet joprojām trūkst nosacījumu, lai atdalītu pakalpojumu sniegšanu no tīkla ekspluatācijas.

Tagad *satiksmes drošības* projekta ietvaros ir pabeigti gandrīz visi līgumi. Atlikusī projekta sastāvdaļa, kuras mērķis bija likvidēt ceļu satiksmes "melnos punktus", tika pabeigta 2012. gada trešajā ceturksnī. Lai veiktu turpmākus pasākumus šajā nozarē, saņēmējam būs jāpieņem skaidrs politisks lēmums.

4.2.2. 2. mērķis: sociālās un ekonomiskās attīstības veicināšana

Atbalsts tika sniegts lauksaimniekiem, veterinārārstiem un *lauku attīstības* ieinteresētajām personām tādās jomās kā lopkopība, slimību izskaušana, augu veselība, kultūru dažādošana, bioloģiskā lauksaimniecība un atbalsts dotāciju īstenošanai. Lopkopības projekts un tehniskās palīdzības grupa, kas īstenoja Lauku attīstības politiku, pabeidza savu darbību. Tika veikts izmēģinājuma projekts saistībā ar apstrādātu notekūdeņu atkārtotu izmantošanu lauksaimniecībā, un tika ierosināta liellopu, aitu un kazu slimību izmēģinājuma epidemioloģiska uzraudzība, lai sagatavotos plašākai intervencei dzīvnieku slimību izskaušanas jomā.

Tika piešķirta jauna dotācija *lauku attīstībai* EUR 3,3 miljonu apmērā, kura paredzēta "Konkurētspējas, dažādošanas un ilgtspējas palielināšanai". Tika pabeigti 10 dotāciju projekti no 2009. gada shēmas "Vietējo pašvaldību attīstība — ciemu iniciatīva", bet vairāki citi aizkavējās, ko īpaši ietekmēja infrastruktūras darbi saskaņā ar dotācijas līgumiem.

Projekta "*Pilsētu un vietējās infrastruktūras modernizācija*" ietvaros, ko īstenoja kopīgi ar *UNDP*, 2012. gada sākumā tika pabeigti vecā tirgus atjaunošanas darbi nožogotās Nikosijas pilsētas ziemeļu daļā, un jūnijā komisārs *Füle* atklāja šo tirgu. Lai atdzīvinātu šo vēsturisko vietu, ar *UNDP* palīdzību piešķirtās nelielās dotācijas tika izmantotas kultūras un kopienas pasākumiem. Otrais uzaicinājums pieteikties dotāciju saņemšanai tika izsludināts decembrī, to mērķis ir veikt ES finansētu Famagustas un Nikosijas tirgu, kā arī pašu ciematu atjaunošanu.

Izglītības nozarē septembrī tika izsludināts uzaicinājums pieteikties dotāciju saņemšanai EUR 700 000 apmērā, kas paredzētas "Skolu iniciatīvām inovācijas un pārmaiņu jomā". 2012. gadā turpinājās 7 no 72 dotācijām, kuras piešķīra pēc iepriekšējiem uzaicinājumiem, un gada beigās 5 no tām bija tuvu nobeigumam.

TP programma, kas piešķirta, lai attīstītu arodizglītību un darba tirgu (*VETLAM*), beidzās 2012. gadā, un tika veikts pētījums, lai novērtētu turpmākās vajadzības šajās jomās.

MVU konkurētspējas atbalstam jūnijā tika sākta EUR 5 miljonu dotāciju shēma, kas paredzēta MVU modernizācijas atbalstam un palīdzības nodrošināšanai jaunizveidotiem uzņēmumiem. Vairāk nekā 300 Kipras turku kopienas uzņēmumi piedalījās mācību semināros par ES dotāciju procedūrām. Palīdzību saņēma arī uzņēmēji, IKT, uzņēmumu juristi un vadītāji. Ir izveidota projektu vadības nodaļa (*PMU*), lai atbalstītu gan MVU dotāciju, gan lauku attīstības dotāciju saņēmējus (skatīt iepriekš). Nikosijas un Famagustas centrālo tirgu iniciatīvu ietvaros ir sākusies vietējo ražojumu un pakalpojumu atbalstīšana, izmantojot mūsdienīgas tirgvedības pieejas. Tika pilnveidotas e-komercijas un e-pakalpojumu stratēģijas, un decembrī notika seminārs par iespējamo turpmāko ES atbalstu Privātā sektora attīstības stratēģijai.

Ekonomisko attīstību uzrauga, izmantojot Pasaules Bankas ieguldījumu fondu. Jūnijā tika sniegts ekonomiskā progresa ziņojums.

4.2.3. 3. mērķis: izlīguma veicināšana, uzticības veidošanas pasākumi un atbalsts pilsoniskai sabiedrībai

Joprojām tiek sniegts kopā ar *UNDP* pārvaldītais atbalsts *Pazudušo personu komitejai*, un tika parakstīts jauns ieguldījumu līgums. *UNDP* 2012. gadā parakstīja līgumu ar Starptautisko Komisiju bezvēsts pazudušo personu meklēšanai (*ICMP*) par DNS analīžu veikšanu *ICMP* telpās Bosnijā un Hercegovinā. Pazudušo personu komiteja 2012. gadā veica izrakumus 92 vietās, antropoloģiskā laboratorija sagatavoja 284 mirstīgās atliekas un nosūtīja tās uz DNS analīzēm, tika identificētas 22 mirstīgās atliekas un 22 mirstīgās atliekas tika nosūtītas ģimenēm apglabāšanai. Būtu svarīgi palielināt citu ziedotāju ieguldījumu.

Programmas atpazīstamību palielina, izplatot skolās brošūras un veicot ANO organizētu vizīti Kiprā, lai apmeklētu konfliktu laikā Kosovā un Serbijā pazudušo personu ģimenes locekļus[6]. Decembrī notika Pazudušo personu komitejas dzīvās mūzikas pasākums, kuru apmeklēja pazudušo personu ģimenes.

No 27 atlikušajiem projektiem 3 dotāciju shēmu ietvaros, kas paredzētas iniciatīvai "*Kipras pilsoniskā sabiedrība darbībā*", 23 tika pabeigti 2012. gadā. Decembrī tika sākts pilsoniskās sabiedrības atbalsta ietekmes novērtējums.

---

[6] Šis nosaukums neskar nostājas par statusu un atbilst ANO Drošības padomes rezolūcijai Nr. 1244 un Starptautiskās Tiesas atzinumam par Kosovas neatkarības deklarāciju.

Kultūras mantojuma aizsardzība turpinājās ar EUR 2 miljonu vērtu ieguldījumu līgumu, ko aprīlī parakstīja ar *UNDP* par ārkārtas nostiprināšanas pasākumiem vietās, kuras izvēlējās abu kopienu tehniskā komiteja, tostarp Otello tornī Famagustā. Projekta izpilde aizkavējās par astoņiem mēnešiem boikota dēļ, ko Kipras turku kopienas līgumslēdzēju savienība pieteica sakarā ar strīda izšķiršanas nosacījumiem. Šo problēmu beidzot atrisināja 2013. gada sākumā.

Martā tika pabeigts buferzonas *atmīnēšanas* projekts un, lai atzīmētu Starptautisko atmīnēšanas dienu (4. aprīlī), kopā ar *UNDP* noorganizēja noslēguma pasākumu.

4.2.4. 4. mērķis: Kipras turku kopienas tuvināšana Eiropas Savienībai

Pēc pieciem stipendiju shēmas gadiem 2012. gadā tika veikts novērtējums. 2012.-2013. gada programma bija izmēģinājuma shēma, kurā iekļāva vairākus novērtējumā izteiktus priekšlikumus un no kuras tika piešķirtas 28 stipendijas. Tiks aplūkoti arī citi ieteikumi, tostarp par shēmas paplašināšanu attiecībā uz speciālistiem, kas nestrādā akadēmisko darbu, un dotāciju pārvaldības nodošanu ārpakalpojumu sniedzējiem.

"*Informācijas punkts*" joprojām bija nozīmīgs Kipras turku kopienas informācijas kanāls, sagatavojot pasākumus, videoierakstus un sniedzot informāciju par uzaicinājumiem pieteikties dotāciju saņemšanai. Tika uzturēta bieži apmeklēta abu kopienu tīmekļa vietne un publicēti seši ziņu biļeteni turku valodā.

4.2.5. 5. mērķis: Kipras turku kopienas sagatavošana acquis ieviešanai un īstenošanai

Komisijas Tehniskās palīdzības un informācijas apmaiņas instruments (*TAIEX*) palīdz Kipras turku kopienai sagatavoties ES *acquis* īstenošanai pēc Kipras problēmjautājuma atrisināšanas. *TAIEX* atbalsta ar *acquis* saderīgu tiesību aktu projektu sagatavošanu. ES eksperti 2012. gadā īstenoja 415 pasākumus, tostarp mācību kursus, darba grupas un mācību braucienus. Tomēr 2012. gadā progress saistībā ar tiesību aktu projektiem, lai pielāgotos *acquis,* bija ļoti lēns, lai gan tika pieņemti tiesību akti tādās jomās kā vide, dzīvnieku veselība un drošības jostas. Sagatavošanas darbs tika veikts arī tādās jomās kā brīva preču aprite, intelektuālā īpašuma tiesības un profesionālās kvalifikācijas atzīšana.

Turpinājās atbalsta sniegšana tirdzniecībai pāri Zaļajai līnijai (Regula (EK) 866/2004). ES dalībvalstu eksperti veica regulāras kartupeļu un citrusaugu fitosanitārās inspekcijas. Vietējā medus analīzes liecināja, ka Komisijas Lēmuma 2007/330 (dzīvnieku izcelsmes produktu pārvietošana) nosacījumi ir izpildīti, tādējādi dodot iespēju sākt tā tirdzniecību saskaņā ar Zaļās līnijas regulu.

4.3. Finansiālā izpilde (līgumi un maksājumi)

4.3.1. Līgumu slēgšana

Saistības 2012. gadā veidoja (EUR 14,6 miljoni) 85 % no prognozētās summas. Mērķis netika sasniegts, jo tika novēloti izsludināts uzaicinājums pieteikties dotāciju saņemšanai.

4.3.2. Maksājumi

Maksājumu summa 2012. gadā bija EUR 25,2 miljoni, 69 % no prognozētās summas. Deficīts veidojās gandrīz tikai tāpēc, ka radās maksājumu deficīts par būvdarbu un piegādes līgumiem no 2006. gada programmas. 40 % maksājums bija jāmaksā pēc EUR 10 miljonus vērtas telekomunikāciju sistēmas galīgās

pieņemšanas, taču tās pārbaude aizkavējās, un maksājums tika atlikts uz vēlāku termiņu pēc 2012. gada beigām.

4.4. Uzraudzība

Tā kā Komisija rīkojas kā līgumslēdzēja iestāde, Komisijas personāls veic augsta līmeņa uzraudzību, īstenojot apmeklējumus uz vietas, vietējās sanāksmes un saņemot ziņojumus no vadības komitejas un projektu vadības nodaļas. Turklāt Īstenošanas pārskata mehānisms (*IRM*) kopā ar visu projektu saņēmējiem nodrošina sīki izstrādātu pārskatu. *TAIEX* darbības uzrauga vairāk nekā 20 projektu vadības grupas, turklāt divreiz gadā tiek rīkotas sanāksmes saistībā ar uzraudzības mehānismu. *TAIEX* loģistiku uzrauga, izmantojot *TAIEX* tiešsaistes pārvaldības sistēmu.

Tas, ka dotāciju saņēmēju spējas ir zemas, apgrūtina īstenošanu, piemēram, saistībā ar ES iepirkuma procedūrām, kurās izmanto dotāciju līdzekļus. Lai to risinātu, *PMU*, ko 2008. gadā izveidoja Lauku attīstības projektu atbalstam, 2012. gadā paplašināja, ietverot arī MVU dotāciju nozari.

4.5. Revīzija un kontroles

Laikposmā no 2010. gada līdz 2012. gadam finansiālā uzraudzība tika nodrošināta kopumā 96 dotāciju saņēmējiem un notika 16 revīzijas. Ar katru gadījumu saistītās problēmas risināja atsevišķi. Konstatējumi attiecībā uz dotāciju līgumiem ietvēra novērojumus tādās jomas kā grāmatvedība, iepirkums, izcelsmes noteikums, budžeta pārvaldība un PVN. Šie jautājumi tiks risināti turpmākajos uzaicinājumos pieteikties dotācijas saņemšanai, veicot paplašinātas mācības un dotāciju saņēmēju uzraudzību. Paplašināšanās ģenerāldirektorāta iekšējās revīzijas vienība veica kopīgās pārvaldības revīziju, lai novērtētu ģenerāldirektorāta iekšējās kontroles sistēmas. Ziņojums ir gaidāms 2013. gadā.

Pēc *ECA* ieteikumu saņemšanas Komisija ieviesa uzlabojumus programmas īstenošanā. Tā iesniedza priekšlikumus arī saistībā ar Daudzgadu finanšu shēmu (*MFF*), lai uzlabotu ilgtspēju, palielinot finansējuma paredzamību.

4.6. Novērtēšana

2012. gadā tika veikti četri nozares līmeņa novērtējumi / vajadzību izvērtējumi šādās jomās: 1) stipendijas, apstiprinot saņēmēju atzinību un iesakot paplašināt shēmu; 2) ūdensapgāde/notekūdeņi, skaidri izvirzot prioritātes; 3) arodizglītība/mūžizglītība, iesakot veikt turpmākos pasākumus, lai atbalstītu profesionālo orientāciju un nodarbinātības dienestus; 4) cietie atkritumi, konstatējot atkritumu otrreizējas pārstrādes vai kompostēšanas pasākumu neesību, vajadzību slēgt vecas izgāztuves un nodrošināt labāku medicīnisko atkritumu apsaimniekošanu. Tika sākts arī vispārējs tās programmas novērtējums, kuru pabeigs 2013. gadā. Decembrī tika pasūtīti novērtējumi izglītības un pilsoniskās sabiedrības jomā.

4.7. Informācijas sniegšana, atklātība un atpazīstamība

2012. gadā tika veikti 86 atpazīstamības pasākumi, kas ir ievērojami vairāk nekā 2011. gadā, tostarp daudzi ar projektiem saistīti pasākumi un informācijas vai tīklošanas pasākumi, ko organizēja Informācijas punkts. Eiropas dienai veltītais pasākums notika vēsturiskajā, ES atjaunotajā *Bedestan*, un tika sarīkots arī Pazudušo personu komitejas dzīvās mūzikas pasākums. Notika arī mākslas izstādes, fotoizstādes, projektu un nodošanas pasākumi, kā arī informācijas semināri par dotācijām. Tika sagatavota brošūra par galvenajiem ar atbalsta programmas palīdzību

gūtajiem panākumiem[7]. Eiropas Komisijas pārstāvniecība Kiprā izplatīja paziņojumus presei par atbalsta programmu Kipras turku kopienai.

4.8. Apspriedes ar Kipras Republikas valdību

Tika rīkotas regulāras sanāksmes ar Kipras Republikas valdības pārstāvjiem, īpaši tad, kad salu apmeklēja Komisijas augstākā līmeņa ierēdņi. Komisija turpina paļauties uz sadarbību, lai pārbaudītu īpašuma tiesības, un regulāri tiekas ar pārstāvjiem no pastāvīgās pārstāvniecības Briselē.

5. SECINĀJUMI

Programma, kuru Kiprā efektīvi sāka īstenot 2009. gadā, ir devusi Kipras turku kopienai dažus acīmredzamus ieguvumus 2012. gadā, jo īpaši ņemot vērā lielo ieguldījumu notekūdeņu un cieto atkritumu apsaimniekošanas jomā. Tomēr jāveic papildu pasākumi, lai panāktu progresu ar vidi saistītās nozarēs, jo īpaši attiecībā uz dabas aizsardzību un potenciālajām "*Natura 2000*" teritorijām. Ir svarīgi apliecināt, ka ES var sniegt efektīvu atbalstu un nest pozitīvu vēsti. Tagad tas ir Kipras turku kopienas uzdevums — nodrošināt sākto projektu ilgtspēju un paātrināt atbalsta īstenošanu.

Ir grūti panākt progresu, lai sasniegtu regulas galveno mērķi par *Kipras atkalapvienošanās veicināšanu, stimulējot Kipras turku kopienas ekonomisko attīstību*, ņemot vērā darbības vidi Kipras ziemeļu daļā.

Lai aizsargātu ES finansiālās intereses, Komisija neparakstīs līgumus, kuros prasītas bankas garantijas, līdz brīdim, kad radīsies juridiskā noteiktība.

Process, lai sagatavotos *acquis* turpmākajai pieņemšanai un īstenošanai, palēninājās 2012. gadā. Kipras turku kopienai ir nepieciešams ievērojams atbalsts, lai pēc problēmjautājuma atrisināšanas un atkalapvienošanās izpildītu *acquis* prasības daudzās jomās. Resursu trūkums, neefektīvas struktūras un neskaidri pienākumi joprojām ir nopietni jautājumi, kuri steidzami jārisina, lai nodrošinātu ES finansēto projektu ilgtspēju. Kipras turku kopiena ir vēlreiz pārliecinājusi Komisiju, ka ES finansētie resursi netiks privatizēti.

Dažas programmas daļas ir kļuvušas par tās galvenajām sastāvdaļām ar konkrētu vērtību tādās jomās kā uzticības veidošana vai Kipras turku kopienas tuvināšana Eiropas Savienībai. Tās ietver atbalstu *CMP* un Kultūras mantojuma komitejai un stipendiju programmu.

Daudzu 2006. gada programmas projektu pabeigšana ir kā atskaites punkts, un 2012. gadā tika veikti būtiski novērtēšanas pasākumi.

Vidēja termiņa un ilgtermiņa plānošana ir problemātiska, trūkstot prognozēm par ikgadējiem piešķīrumiem. Nozarēm, kurām ir nozīme atbilstības *acquis* nodrošināšanā, jāsaņem daudzgadu atbalsts, lai palīdzētu pilnīgi īstenot šo intervenci. *ECA* 2012. gada ziņojumā sasaistīja nepietiekamu daudzgadu plānošanu ar problēmām programmas ilgtspējas jomā.

[7] http://ec.europa.eu/cyprus/documents/2012/eu_assistance_to_tcc_brochure.pdf